

Adoptionsnævnet

INFORMATION TIL PSYKOLOGER

Information til psykologer om undersøgelser i adoptionssager

Adoptionsnævnets kontaktoplysninger:

Teglholmsgade 3

2450 København SV

Tlf. 33 41 12 00

Mail: ast@ast.dk

Adoptionsnævnet

februar 2020

Publikationen kan hentes på www.ast.dk/Adoptionsnævnet

Lovgrundlaget	6
Reglerne om adoption	6
Fase 1	6
Fase 2	6
Fase 3	7
Fase 4	8
Habilitet og tavshedspligt	8
Psykologens opgave	8
Undersøgelsens forløb	9
Den indledende samtale	9
Den kliniske undersøgelse	10
Den afsluttende samtale	10
Erklæringens opbygning	11
Opbevaring af undersøgelsesmaterialet	12
Aktører på adoptionsområdet	12
Adoptionssamrådet	12
Familieretshuset	12
Adoptionsnævnet	12
Ankestyrelsen	13
Den formidlende organisation	13

Forord

Denne information omhandler undersøgelser og erklæringer i sager, hvor der som led i vurderingen af, om ansøgere kan godkendes som adoptanter, iværksættes en psykologisk undersøgelse af de pågældende.

Informationen indeholder bl.a. en kort gennemgang af det godkendelsesforløb, som ansøgere til adoption gennemgår, ligesom der opstilles vejledende retningslinier for, hvordan psykologerne bør tilrettelægge undersøgelsesforløbet og opbygge erklæringer i sådanne sager.

Informationen er suppleret med en information til ansøgere, der skal deltage i en psykologundersøgelse og en information til samrådene om, hvordan samrådet bør forholde sig, når der iværksættes en sådan undersøgelse.

Dansk Psykologforening har haft materialet til udtalelse.

Det er nævnets håb, at informationen kan blive til gavn for alle parter i adoptions-sager.

Formål og kvalifikationer

Formålet med denne information om undersøgelser og erklæringer om ansøgers psykiske ressourcer i forbindelse med adoption er at bidrage til at sikre kvalitet og ensartethed i det fagpsykologiske arbejde inden for dette felt. Det er samtidig hensigten med informationen at bidrage til at øge trygheden hos ansøgere i forbindelse med de psykologiske undersøgelser.

Rollen som faglig konsulent

I forbindelse med psykologiske undersøgelser fungerer psykologen som adoptions-samrådets fagkyndige konsulent. For at påtage sig at udfærdige en psykologundersøgelse i en sag vedrørende kommende adoptivforældre må psykologen være autoriseret og også have betydelig undersøgelseserfaring samt kompetencer i forhold til vurderingen af personlighedsmæssige, ressourcemæssige, intellektuelle og/eller tilknytningsmæssige ressourcer hos voksne i relation til omsorgsfunktioner for børn.

Det er nødvendigt, at psykologen har eller tilegner sig basal viden om det retsgrundlag og den administrative praksis, som gælder på adoptionsområdet.

Psykologen vælger sine arbejdsmetoder under hensyntagen til det fagetiske ansvar, der ligger i at påtage sig opgaven. I de etiske principper for nordiske psykologer understreges det, at psykologer skal arbejde i overensstemmelse med videnskabelige principper og underbygget erfaring (jf. de Etiske principper for Nordiske psykologer II A og psykologlovens bestemmelse om, at en autoriseret psykolog under udøvelsen af sin virksomhed er forpligtet til at udvise omhu og samvittighedsfuldhed, samt at autoriserede psykologer skal udvise omhu og uhildethed ved udfærdigelse af erklæringer, som de afgiver i deres egenskab af autoriserede psykologer).

Psykologen bør endvidere gøre sig klart, at muligheden for at blive forælder for langt de fleste ansøgere er af afgørende betydning for den pågældende. Ansøgere vil ofte føle, at de skal bevise, at de kan blive gode forældre. Ansøgerne har derudover ofte i mange år forsøgt selv at få børn og har i mange tilfælde været gennem flere behandlinger for barnløshed, herunder IVF-behandling. Ansøgere er gennemgående sunde og normale mennesker, og de bør ikke føle sig sygelig- eller mistænkeliggjorte. På denne baggrund er kravene til udtalelsens saglighed og nøjagtighed, jf. de etiske principper VI A, skærpede.

LOVGRUNDLAGET

Lovgrundlaget findes bl.a. i adoptionsloven og i bekendtgørelse om adoption.

Reglerne findes på Adoptionsnævnets hjemmeside.

REGLERNE OM ADOPTION

Afgørelsen af, om en ansøger kan godkendes som adoptant, træffes af et adoptionssamråd i Familieretshuset.

De undersøgelser af ansøgerens forhold, som er nødvendige for samrådets afgørelse, foretages af Familieretshuset.

Undersøgelsen og godkendelsen af ansøgeren er opdelt i tre adskilte faser.

Fase 1

I fase 1 vurderes det, om ansøgeren opfylder de generelle godkendelseskrav, som stilles til ansøgerens alder, samliv, helbred, strafforhold, boligforhold og økonomi.

Kort fortalt gælder der følgende generelle godkendelseskrav:

- ♦ der må højst være 42 års aldersforskel mellem barnet og ansøgeren på ansøgningstidspunktet,
- ♦ ansøgere, der ønsker at adoptere sammen, skal have boet sammen i minimum 2½ år, når de indgiver ansøgningen,
- ♦ ansøgerens fysiske og psykiske helbredstilstand må ikke forringe mulighederne for, at adoptionsforløbet bliver til barnets bedste,
- ♦ ansøgerens bolig skal være egnet til at danne ramme for opfostring af barnet,
- ♦ ansøgeren skal have forsvarlige økonomiske forhold, og
- ♦ ansøgeren må ikke være straffet for forhold, der giver anledning til berettiget tvivl om egnetheden til at adoptere.

Hvis ansøgeren opfylder de generelle krav, giver samrådet tilladelse til, at undersøgelses- og godkendelsesforløbet kan fortsætte. Opfylder ansøgeren ikke betingelserne, giver samrådet afslag på ansøgningen.

Psykologiske undersøgelser iværksættes sjældent i fase 1. Det kan dog komme på tale at iværksætte en psykologisk undersøgelse i fase 1, hvis der er behov for at belyse en eventuel mental retardering eller en specifik psykiatrisk problemstilling.

Fase 2

Fase 2 består af et adoptionsforberedende kursus, der er obligatorisk for alle, der søger om adoption af et barn for første gang.

For at kunne tilmelde sig et adoptionsforberedende kursus er det en forudsætning, at man er godkendt i fase 1.

Kursets formål er at medvirke til en kvalificering af ansøgernes beslutning om adoption, således at ansøgeren efter afsluttet kursus bedre ser sig i stand til selv at vurdere egne ressourcer i relation til det at blive adoptivforælder.

Kursets form er procesorienteret, og der veksles undervejs mellem gruppe-diskussioner, oplæg, film, casestories, paropgaver og debat. Fokus er på den enkeltes egen historie og kræver høj grad af deltageransvarlighed. Kurset bliver til i et samspil mellem kursusedtagere og kursuslederne. Der er vandtætte skotter imellem fase 2 og fase 3, hvilket betyder, at der ikke går information om deltagerens indsats på kurset videre til Familieretshuset. Kurset afsluttes ikke med en egentlig prøve, men det forventes, at kursisterne undervejs er aktivt deltagende.

Hvert kursus bliver ledet af en kvindelig og en mandlig kursusleder.

Kurset foregår over to weekender som internatkursus og afholdes forskellige steder i landet.

Kursets indhold er valgt med henblik på, dels at medvirke til at ansøgeren får undersøgt sit adoptionsmotiv og forælderevne, dels at informere om adoptivbarnets særlige situation, og hvad den indebærer for de kommende forældre.

Der kan læses mere om kursets indhold på Ankestyrelsens hjemmeside.

Fase 3

Fase 3 kan påbegyndes, når ansøgere har deltaget i det adoptionsforberedende kursus. I denne fase skal det vurderes, om en ansøger også efter en individuel vurdering kan anses for egnet til at adoptere et barn. Familieretshusets sagsbehandler vil gennem en samtale med ansøgeren og et hjemmebesøg foretage en beskrivelse af ansøgeren. Under samtalerne vil det være naturligt bl.a. at berøre ansøgerens adoptionsmotiv, personlighed, interesser, fremtidsplaner, ægteskab samt kendskab og indstilling til børn. Sagsbehandleren belyser desuden ansøgers ressourcer og eventuelle sårbarheder, der har betydning for ansøgers mulighed for at imødekomme et kommende adoptivbarns samlede behov.

For at blive godkendt som adoptant skal man opfylde de generelle godkendelseskrav, ligesom man efter en konkret vurdering skal kunne anses for egnet til at opfostre et adoptivbarn.

Afgørelsen af, om en ansøger også efter en individuel vurdering kan anses for egnet til at adoptere, beror navnlig på en vurdering af den pågældendes ressourcer. De psykologiske undersøgelser vil som altovervejende hovedregel blive iværksat i forbindelse med sagsbehandlingen i fase 3.

Der kan læses nærmere om regelgrundlag og praksis på Adoptionsnævnets hjemmeside.

Fase 4

Når ansøgerne er godkendt som adoptanter i Familieretshuset, kommer de på venteliste hos enten DIA eller Adoptionsnævnet. Fase 4 består af obligatorisk rådgivning umiddelbart før og efter hjemtagelsen af et barn.

Rådgivningen gives med henblik på at give ansøgerne og barnet en god start på livet som adoptivfamilie.

HABILITET OG TAVSHEDSPLIGT

En psykolog, der tidligere har haft kontakt til en ansøger eller har bistået samrådet i forbindelse med den konkrete sag, bør som altovervejende hovedregel ikke påtage sig at udfærdige en psykologundersøgelse, idet psykologen herved har en forhåndsviden om ansøgeren fra en anden sammenhæng end den aktuelle problemstilling.

Psykologens normale tavshedspligt (jf. de etiske principper IV A) gælder ikke i relation til samrådet.

PSYKOLOGENS OPGAVER

Hvis adoptionssamrådet vurderer, at der – før der træffes afgørelse om godkendelse som adoptant – er behov for en specialundersøgelse, f.eks. en psykologundersøgelse af ansøgeren, kan samrådet bestemme, at en sådan undersøgelse skal iværksættes. Samrådet vil efter specialundersøgelsen skulle vurdere sagen på ny og træffe endelig afgørelse om, hvorvidt kravene til godkendelse som adoptant kan anses for opfyldt.

Hvornår anvendes psykologiske undersøgelser?

Psykologiske undersøgelser anvendes ofte, hvor der er tvivl om en eller begges ansøgers psykiske ressourcer i forhold til det at adoptere et barn, der oftest har opholdt sig i en kortere eller længere periode på et børnehjem, og haft andre vanskelige vilkår. Det kan være, at det er ansøgerens intellektuelle ressourcer, der efter de indledende undersøgelser er rejst tvivl om. Eller det kan være deres personligheds-mæssige ressourcer, herunder deres egne tilknytningmønstre, fleksibilitet, rummelighed, impuls kontrol, evne til at udskyde egne behov og evne til refleksion. Endvidere kan der være overvejelser om parforholdets stabilitet.

Samrådet vil i sin henvendelse til psykologen anføre, hvad samrådet ønsker belyst i det konkrete tilfælde. Det er vigtigt at psykologen, før opgaven accepteres, gør sig

klart, om han/hun har de faglige kompetencer, som er nødvendige for at foretage en undersøgelse af de specifikke forhold, der ønskes belyst, og at undersøgelsen i givet fald planlægges herudfra.

Sammen med opgaveformuleringen vil psykologen modtage sagens akter fra samrådet.

Ved den psykologiske undersøgelse er det ikke psykologens opgave at afgive en udtalelse om, hvorvidt ansøgeren er egnet som adoptant, men alene at bidrage til afklaring af de bestemte spørgsmål, der har vakt tvivl.

Samrådet træffer afgørelsen om godkendelse til adoption

Afgørelsen af spørgsmålet om, hvorvidt ansøgeren kan godkendes som adoptant, træffes af samrådet på grundlag af en samlet vurdering af samtlige foreliggende oplysninger, herunder den foretagne undersøgelse. En eventuel undersøgelse ved psykolog bliver derfor et led i den samlede undersøgelsesprocedure.

Psykologen, som påtager sig opgaven med at gennemføre en psykologisk undersøgelse, skal gøre ansøgeren klart, om psykologen arbejder som privat, som freelance eller som ansat på vegne af en institution. Hvis psykologen som freelance bruger sit arbejdssteds lokaler, skal dette være efter aftale med arbejdsstedets leder og gøres klart for ansøgeren. Når akterne modtages bør psykologen oplyse ansøgeren og samrådet om tidsrammen for undersøgelsen, og hvornår undersøgelsen vil kunne påbegyndes og afsluttes.

UNDERSØGELSENS FORLØB

Den indledende samtale

På baggrund af de fremsendte akter lægges en foreløbig arbejdsplan for undersøgelsen. Psykologen bør i den forbindelse overveje, hvilke metoder det er relevant at anvende i forhold til de problemstillinger, der skal belyses.

Psykologen bør, inden det første møde med ansøgeren, læse sagens akter, herunder beskrivelsen fra sagsbehandleren.

Den indledende samtale med ansøgeren har til formål at skabe kontakt og tillid, således at ansøgeren, så vidt det er muligt, føler sig tryk og motiveret for at indgå i undersøgelsen. Under den indledende samtale bør det præciseres, at der ikke er tale om at etablere en fortrolig behandlingskontakt under tavshedspligt. Der er derimod tale om en sagkyndig undersøgelse, der skal munde ud i en erklæring, som ansøgeren gøres bekendt med, hvorefter den sendes til samrådet.

Ved den indledende samtale orienteres ansøgeren kort om, hvad psykologen på forhånd har fået af oplysninger. Ansøgeren bør have mulighed for at kommentere oplysningerne. Ansøgeren orienteres om undersøgelsens form og indhold, herunder hvilke spørgsmål samrådet ønsker belyst. Hvis psykologen ønsker at anvende

psykologiske tests, skal begrundelsen derfor fremlægges klart og forståeligt for ansøgeren, ligesom psykologen bør oplyse om, hvad testen kan belyse, samt hvordan og hvor testningen skal foregå. Psykologen skal sikre sig, at ansøgeren forstår, hvad der ønskes undersøgt.

Den kliniske undersøgelse

Undersøgelsen tilrettelægges på baggrund af den opgave psykologen har fået af samrådet.

Psykologen må derfor gøre sig klart, hvilke former for psykologiske undersøgelser, der bedst kan bidrage til at afklare de spørgsmål, samrådet har stillet.

Den psykologiske undersøgelse bør altid indeholde en eller flere samtaler og kan – afhængig af den opgave, som psykologen har fået af samrådet – tillige indeholde kognitive og projektive prøver. Hvis der anvendes psykologiske tests skal det fremgå klart og forståeligt af erklæringen, hvordan psykologen er nået fra besvarelserne i testene til vurderingen af ansøgeren.

De kliniske samtaler og den eventuelle testning bør foregå i lokaler, der er egnet til formålet. Der bør være tilstrækkelig ro til, at ansøgeren føler, at han/hun kan yde sit bedste. Lysforhold etc. bør være i orden.

Den afsluttende samtale

Efter den indledende samtale, de kliniske samtaler samt evt. testning udfærdiger psykologen sin erklæring.

Ansøgeren bør have tilbudt en efterfølgende samtale, hvor undersøgelsen i sin helhed gennemgås.

Hvis ansøgeren har bemærkninger til psykologens erklæring, bør disse refereres, og psykologen bør vurdere, om dette giver anledning til yderligere undersøgelser, kommentarer og/eller ændringer i rapporten.

Det er vigtigt, at ansøgeren føler sig „hørt“ i erklæringen. Det er endvidere vigtigt, at det klart fremgår, hvornår der er tale om faktuelle oplysninger, kliniske fund, og hvornår der er tale om vurderinger.

Psykologen bør tage hånd om ansøgeren i denne situation og sikre sig, at vedkommende i videst muligt omfang har forstået indholdet af erklæringen.

Erklæringen skal stiles og sendes til samrådet, der sender kopi til ansøgeren.

ERKLÆRINGENS OPBYGNING

Ved udformningen af erklæringen bør den systematik, der anvendes i undersøgelsen, også finde anvendelse ved udformningen af de præmisser, der danner endelig baggrund for den sammenfattende vurdering.

Erklæringen bør udformes med en klar skelnen mellem oplysninger og vurderinger og bl.a. indeholde følgende oplysninger:

- ◆ Opdragsgiver samt hvilke spørgsmål, der ønskes belyst.
- ◆ Oplysning om undersøgelsens tilrettelæggelse og forløb. Herunder bør psykologen fagligt redegøre for undersøgelsens tilrettelæggelse og begrundelser for eventuel anvendelse af psykologiske tests.
- ◆ Indholdet af de kliniske samtaler. Det er af betydning, at ansøgeren kan genkende de oplysninger, vedkommende har givet. Erklæringens afsnit med referat af de kliniske samtaler bør afsluttes med psykologens vurdering af ansøgerens kontakt, indlevelsessevne, evne til refleksion og andre væsentlige forhold, som samtalerne har belyst.
- ◆ Resultater af eventuel psykologisk testning. Resultaterne af de enkelte tests bør refereres separat, således at det fremgår, hvilke tests, der danner baggrund for hvilke vurderinger.
- ◆ Sammenhængen mellem de kliniske samtaler, de eventuelle testresultater og de endelige vurderinger skal fremgå klart og forståeligt.
- ◆ En sammenfattende vurdering af de spørgsmål, som samrådet har stillet på baggrund af de kliniske samtaler og den evt. kliniske testning.
- ◆ Erklæringen skrives til samrådet og ansøgeren. Unødigt psykologfaglig sprogbrug bør derfor undgås og nødvendigt psykologfagligt sprog forklares.
- ◆ Psykologen skal være opmærksom på, at det er samrådet, der træffer afgørelsen, om ansøgeren kan godkendes som adoptant.

OPBEVARING AF UNDERSØGELSESMATERIALET

Hvis psykologen er ansat af den myndighed, der rekvirerer undersøgelsen, skal undersøgelsesmaterialet opbevares af institutionen efter de regler, der gælder om opbevaring af psykologmateriale.

Hvis der er tale om en privatpraktiserende psykolog, bør psykologen tilbagesende det modtagne sagsmateriale og opbevare sin egen journal og sin erklæring efter anvisninger i psykologlovens § 14.

AKTØRER PÅ ADOPTIONSOMRÅDET

Adoptionssamrådet

Adoptionssamrådet er nedsat af ministeren for indtil 4 år ad gangen og er placeret i Familieretshuset. Et samråd består af et medlem med social uddannelse, en jurist og en læge.

Samrådet træffer i fremmedadoptionssager blandt andet afgørelse om, hvorvidt en ansøger kan godkendes som adoptant. Samrådet kan i den forbindelse træffe beslutning om, at en specialundersøgelse kan iværksættes, ligesom samrådet kan træffe afgørelse om bortfald af en godkendelse som adoptant, hvis betingelserne for at blive godkendt som adoptant ikke længere er opfyldt, eller hvis ansøgeren i øvrigt ikke kan anses for egnet som adoptant.

Familieretshuset

Det er Familieretshuset, der behandler alle ansøgninger om adoption. I forbindelse med ansøgninger om godkendelse som adoptant varetager Familieretshuset sekretariatsfunktionen for Adoptionssamrådet. Familieretshuset tilvejebringer i den forbindelse blandt andet de oplysninger, der er nødvendige for, at samrådet kan træffe afgørelse i sagerne, ligesom Familieretshuset forbereder sagernes behandling i samrådet i øvrigt.

Hvis Familieretshuset i fase 1 vurderer, at ansøgeren utvivlsomt opfylder de generelle betingelser for godkendelse, træffer Familieretshuset afgørelse om, at undersøgelses- og godkendelsesforløbet kan fortsætte uden forelægning af sagen for samrådet. Hvis Familieretshuset vurderer, at der foreligger tvivl om, hvorvidt ansøgeren opfylder betingelserne, forelægges sagen for samrådet. Den endelige afgørelse om godkendelse i fase 3 træffes af samrådet.

Adoptionsnævnet

Adoptionsnævnet består af en formand og ni andre medlemmer. Medlemmerne beskikkes af ministeren for indtil 4 år ad gangen.

Samrådets afgørelser kan påklages til Adoptionsnævnet. Udover at være klageinstans har Adoptionsnævnet blandt andet til opgave at føre tilsyn med samrådets sagsbehandling og konkrete afgørelser.

Adoptionsnævnet skal i kraft heraf bidrage til at sikre en ensartet praksis i samrådet.

Adoptionsnævnet skal desuden indsamle, bearbejde og formidle viden om adoptionsområdet. Endelig varetager Adoptionsnævnet opgaven med at matche danske børn til bortadoption.

Ankestyrelsen

Ifølge lov om adoption fastsætter ministeren regler om godkendelse som adoptant og om adoptionssagers behandling med videre, mens Ankestyrelsen er ansvarlig for udarbejdelse af vejledningsmateriale på adoptionsområdet.

I forbindelse med sager om fremmedadoption tilrettelægger og udbyder Ankestyrelsen de adoptionsforberedende kurser, der indgår i fase 2 af undersøgelses- og godkendelsesforløbet. Ankestyrelsen fører derudover tilsyn med den formidlende organisations faglige, økonomiske og organisatoriske forhold. I sager, hvor samtykke til adoption er givet i udlandet, og hvor den udenlandske adoptionsafgørelse umiddelbart ikke anerkendes i Danmark, skal Ankestyrelsen tage stilling til, hvorvidt samtykket kan ligestilles med et samtykke afgivet for en dansk myndighed eller institution.

Den formidlende organisation

Organisationen yder bistand til at etablere forbindelse mellem en godkendt adoptant og et udenlandsk barn med henblik på adoption, samt bistand til at gennemføre adoptionen.

Ministeren har autoriseret DIA til at yde adoptionshjælp. De nærmere vilkår for denne autorisation kan læses på hjemmesiden <http://www.d-i-a.dk/>